

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
Zakład Służby Kryminalnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 186

Jarosław Golat, Dariusz Baj

WYBRANE PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO ŻYCIU

Znamiona oraz aktualne orzecznictwo

LEGIONOWO 2019 r.

CENTRUM SZKOLENIA POLICJI

Zakład Służby Kryminalnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 186

Jarosław Golał, Dariusz Baj

WYBRANE PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO ŻYCIU

Znamiona oraz aktualne orzecznictwo

LEGIONOWO 2019 r.

ISBN 978-83-62455-74-4

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Nakład 86 egz.

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA 5

- 1. ZABÓJSTWO, ZABÓJSTWO KWALIFIKOWANE 7**
- 2. NIEUMYŚLNE SPOWODOWANIE ŚMIERCI 15**
- 3. CIĘŻKI USZCZERBEK NA ZDROWIU 17**
- 4. ŚREDNI I LEKKI USZCZERBEK NA ZDROWIU 20**
- 5. BÓJKA I POBICIE 23**
- 6. UŻYCIEM W BÓJCE LUB POBICIU NIEBEZPIECZNYCH PRZEDMIOTÓW 28**
- 7. BIBLIOGRAFIA 30**

WYKAZ SKRÓTÓW

art.	– artykuł
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
k.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, z późn. zm.)
k.p.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, z późn. zm.)
k.p.w.	– ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2019 r. poz. 1120, z późn. zm.)
k.w.	– ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2019 r. poz. 821)
z późn. zm.	– z późniejszymi zmianami
SZP	– szkolenie zawodowe podstawowe
JM	– jednostka modułowa
JS	– jednostka szkolna

Kod i nazwa jednostki modułowej	Kod i nazwa jednostki szkolnej	Kluczowe punkty nauczania	Czas realizacji kluczowych punktów nauczania
JM01 – Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca	JS03 – Część szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń	2. Ustawowe znamiona wybranych przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu: a) zabójstwo (art. 148 k.k.), b) nieumyślne spowodowanie śmierci (art. 155 k.k.), c) uszczerbki na zdrowiu (art. 156, 157 k.k.), d) bójki i pobicia (art. 158, 159 k.k.)	3

PRZEDMOWA

P przedmiotem niniejszego opracowania pt. *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu – znamiona oraz aktualne orzecznictwo* jest problematyka znajdująca się w programie szkolenia kursu podstawowego, zgodna z decyzją nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 77, z późn. zm.), gdyż dotyczy tematu JM01 JS03 KPN 2.

Ze względu na zdobyte doświadczenia w jednostkach terenowych Policji oraz podczas zajęć dydaktycznych jako nauczyciele policyjni wiemy, jak często problematyczne jest prawidłowe zakwalifikowanie czynu. Chcemy przybliżyć Czytelnikowi-Słuchaczowi tę niewątpliwie pasjonującą tematykę przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, ze szczególnym uwzględnieniem znamion i orzecznictwa sądów polskich w tej materii do poszczególnych artykułów kodeksu karnego.

Obecna publikacja jest aktualizacją „Materiałów Dydaktycznych” nr 127 opracowanych w Centrum Szkolenia Policji w roku 2014 i została rozszerzona o znamiona poszczególnych przestępstw oraz aktualne orzecznictwo sądów z lat 2016–2018.

Materiały dydaktyczne są przede wszystkim adresowane do słuchaczy szkoleń zawodowych podstawowych oraz kursów specjalistycznych, ale można je również polecić jako lekturę dla osób, które chcą opłacać część szczególną prawa karnego w ramach szkolenia indywidualnego – ITS. Mogą również być pomocą dydaktyczną dla osób, które z innych przyczyn nie uczestniczyły w zajęciach programowych.

Mamy nadzieję, iż niniejsza publikacja pozwoli na lepsze zrozumienie i przyswojenie treści programowych prawa karnego i przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu.

W publikacji uwzględniono stan prawny na dzień 15 stycznia 2019 r.

1.

ZABÓJSTWO, ZABÓJSTWO KWALIFIKOWANE

Art. 148 k.k. – zabójstwo

§ 1. Kto zabija człowieka,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 8, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Kto zabija człowieka:

1) ze szczególnym okrucieństwem,

2) w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem,

3) w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie,

4) z użyciem materiałów wybuchowych,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 12, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 3. Karze określonej w § 2 podlega, kto jednym czynem zabija więcej niż jedną osobę lub był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo oraz sprawca zabójstwa funkcjonariusza publicznego popełnionego podczas lub w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego.

§ 4. Kto zabija człowieka pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Zabójstwo – typ podstawowy art. 148 § 1 k.k.

Podmiot:

- powszechny – przy przestępstwach z działania,
- indywidualny – przy przestępstwach z zaniechania, gdy na sprawcy ciążył prawny, szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi (np. matka nie podaje dziecku pokarmów i zagładza je na śmierć, nieudzielenie pomocy przez zobowiązanego do tego lekarza)¹.

Strona podmiotowa – umyślność w obu zamiarach – bezpośrednim i ewentualnym.

Przedmiot ochrony – ludzkie życie.

Strona przedmiotowa – zachowanie – działanie lub zaniechanie, a skutek polega na spowodowaniu śmierci człowieka.

Zabójstwo jest przestępstwem skutkowym (materialnym) – do jego znamion należy skutek w postaci śmierci człowieka.

Śmierć – w art. 148 k.k. ustawodawca używa tego pojęcia w rozumieniu śmierci mózgowej – nieodwracalnego ustania funkcji pnia mózgu. Ustawa o zawodzie lekarza i lekarza dentystry² definiuje również śmierć w postaci nieod-

¹ A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks Karny. Komentarz*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 884.

² Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, (Dz. U. z 2019 r. poz. 537, z późn. zm.), art. 43a ust. 1 pkt 2.

wracalnego zatrzymania krążenia poprzedzającego pobranie narządów. W przypadku gdy nastąpi przywrócenie ofiary ze stanu śmierci klinicznej do życia, sprawca może odpowiadać za usiłowanie zabójstwa. Okoliczności modalne – narzędzia jakich używa sprawca (np. materiały wybuchowe), motywacja zasługująca na szczególne potępienie oraz sytuacja – w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem.

Przedmiotem czynności wykonawczej jest człowiek³, tj. istota zrodzona przez kobietę.

O zamiarze sprawcy można wnioskować na podstawie uzewnętrznionych przejawów jego zachowania się. Użycie niebezpiecznego narzędzia przez zadanie nim ciosów w ważne dla życia ludzkiego organy lub części ciała może wskazywać na istnienie zamiaru (co najmniej ewentualnego) dokonania zabójstwa człowieka, jednakże same te okoliczności nie są wystarczające do przyjęcia takiego zamiaru.

Przestępstwo zabójstwa jest dokonane z chwilą śmierci ofiary. Między działaniem śmierci musi nastąpić związek przyczynowo-skutkowy. Jeżeli śmierć nastąpiła wyłącznie na skutek włączenia się przyczyn niezależnych od woli sprawcy – odpada kwalifikacja za dokonanie przestępstwa z art. 148 k.k., ale należy rozważyć, czy sprawca nie powinien ponieść odpowiedzialność za usiłowanie zabójstwa.

Dla istoty zabójstwa nie jest wymagane, aby skutek śmiertelny był natychmiastowym następstwem działania lub też zaniechania, ale by był wynikiem konkretnego zachowania sprawcy.

Tryb ścigania.

Zabójstwo jest przestępstwem ściganym są z urzędu.

Zabójstwo – typ kwalifikowany art. 148 § 2 k.k.

Znamieniem kwalifikującym jest:

- zabicie człowieka za szczególnym okrucieństwem,
- zabicie człowieka w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem,
- zabicie człowieka w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie,
- zabicie człowieka z użyciem materiałów wybuchowych.

Zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem.

Ustawodawca nie definiuje pojęcia „szczególne okrucieństwo” – pojęcie to zostało dopracowane przez doktrynę i orzecznictwo, należy je rozumieć jako zadawanie ofierze dodatkowych cierpień, których charakter i intensywność wykraczają znacznie poza potrzebę realizacji zamierzonego skutku w postaci śmierci ofiary⁴. W orzecznictwie za zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem uznano zabicie człowieka przez spalenie czy pozostawienie konającego w mroźny dzień przywiązanego do drzewa.

Zabójstwo w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem.

Znamieniem kwalifikującym jest wystąpienie związku pomiędzy zabójstwem a jednym z trzech przestępstw: wzięciem zakładnika, zgwałceniem lub rozbojem. Wiąż tę należy rozumieć szeroko, ustawodawca nie wprowadził bowiem ograniczeń uściślających stopień realizacji pomiędzy tymi przestępstwami. Związek zakłada istnienie powiązania funkcjonalnego pomiędzy przestępstwem zabójstwa a wzięciem zakładnika, zgwałceniem lub rozbojem nie tylko w charakterze przyczynowo – skutkowym⁵.

Ten związek może mieć różny charakter:

- popełnienie zabójstwa jest środkiem do osiągnięcia celu, jakim jest np. wzięcie zakładnika albo rozbój,
- popełnienie zabójstwa służy zatarciu śladów popełnionego wcześniej: rozboju, zgwałcenia, wzięcia zakładnika,
- sprawca jednym czynem wyczerpuje znamiona zabójstwa i np. rozboju.

³ **Człowiek** – czyli każda istota posiadająca ludzki genotyp. Ochroną objęty jest człowiek od rozpoczęcia porodu – A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks Karny – Komentarz*, s. 885.

⁴ A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks Karny – Komentarz*, s. 891.

⁵ Tamże, s. 893.

Zabójstwo w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie.

Motywacja ta w powszechnym odczuciu uważana jest za jaskrawo naganną, wywołuje silne reakcje repulsywne w społeczeństwie, takie jak oburzenie, potępienie, gniew, odrazę. Oznacza ona działanie z motywów ocenianych wyjątkowo negatywnie, zasługujących na szczególne napiętnowanie⁶. Przykładem takiego zabójstwa może być:

- 1) zabójstwo osoby w celu przejęcia spadku;
- 2) zabójstwo z zemsty;
- 3) zabójstwo na zlecenie.

Zabójstwo z użyciem materiałów wybuchowych.

Należy przyjąć, że chodzi tu o zabójstwo, przy popełnieniu którego materiały wybuchowe stanowiły narzędzie zbrodni. Poprzez użycie materiałów wybuchowych będziemy rozumieli posłużenie się zgodnie z ich przeznaczeniem, choćby było ono nieskuteczne, samo zademonstrowanie posiadanych materiałów wybuchowych nie będzie tożsame z ich użyciem!

Zabójstwo – typ kwalifikowany zabójstwa art. 148 § 3 k.k.

Znamieniem kwalifikowanym jest:

- 1) zabicie jednym czynem więcej niż jednej osoby;
- 2) fakt, iż sprawca był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo;
- 3) zabójstwo funkcjonariusza publicznego popełnione podczas lub w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego.

Przepis określony w punkcie 3 został wprowadzony po zabójstwie w 2010 r. mł. asp. Andrzeja Struja i ma na celu lepszą ochronę funkcjonariuszy publicznych poprzez podwyższenie sankcji za tego typu czyn. Należy przypomnieć, że policjant, który w czasie wolnym podejmie interwencję także jest objęty tego typu ochroną.

Zabójstwo w afekcie – typ uprzywilejowany art. 148 § 4 k.k.

Silne wzburzenie – oznacza afekt fizjologiczny, który wywołuje reakcje nietypowe dla danego sprawcy – wytrącenie psychiki zdrowego człowieka ze stanu równowagi, w rezultacie czego dochodzi do dominacji sfery emocjonalnej nad intelektualną – gdy emocje dominują nad intelektem do tego stopnia, że następuje ograniczenie funkcji kontrolnej rozumu. Afekt fizjologiczny ma z reguły charakter krótkotrwałego wybuchu emocji.

Silne wzburzenie usprawiedliwione okolicznościami to takie, które w ocenach społecznych może zasługiwać na pewne zrozumienie z punktu widzenia zasad moralnych, np. może polegać na wyrządzeniu sprawcy krzywdy, ocenianej społecznie jako naganne – znęcanie się przyszłej ofiary zabójstwa nad sprawcą, zdrada małżeńska, ciężka obraza.

Działanie sprawcy ma stanowić gwałtowną i wymykającą się spod kontroli intelektu reakcję uczuciową na zjawisko zewnętrzne, które w powszechnym odczuciu tę reakcję usprawiedliwia. Ustalenie, że czyn został popełniony w sposób przemyślany z reguły wyklucza określenie czynu jako typu uprzywilejowanego.

Orzecznictwo.

V KK 284/17 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 31.01.2018 r.

Orzeczenie kary 25 lat pozbawienia wolności **wobec sprawcy nieletniego**

Zawarty w art. 54 § 2 k.k. zakaz orzekania wobec sprawcy, który w czasie popełnienia przestępstwa nie ukończył 18 lat, kary dożywotniego pozbawienia wolności, nie wyklucza wymierzenia nieletniemu,

⁶ Tamże, s. 894.

odpowiadającemu w warunkach art. 10 § 2 k.k. za przestępstwo zagrożone taką karą – kary 25 lat pozbawienia wolności. Przewidziane w art. 10 § 3 k.k. obligatoryjne obniżenie górnej granicy ustawowego zagrożenia odnosi się do zagrożenia w części szczególnej Kodeksu karnego. Natomiast norma zawarta w art. 54 § 2 k.k. nie eliminuje z sankcji w art. 148 § 1 i 2 k.k. kary dożywotniego pozbawienia wolności ani kary 25 lat pozbawienia wolności jako kar ściśle oznaczonych (bez dolnej ani górnej granicy), lecz tylko zakazuje wymierzenia sprawcy pierwszej z tych kar. Pozostawia tym samym możliwość orzeczenia kary 25 lat pozbawienia wolności.

II AKa 374/18 – wyrok SA Warszawa z dnia 8.10.2018 r.

Strona przedmiotowa przestępstwa zabójstwa

Strona przedmiotowa przestępstwa zabójstwa może obejmować wszelkie zachowania pozostające w związku przyczynowym z późniejszym zgonem człowieka.

II KK 149/18 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 29.05.2018 r.

Sposób użycia noża jako element oceny zamiaru sprawcy zabójstwa

O ile samo użycie noża nie przesądza o zamiarze, to należy wziąć pod rozwagę okoliczności zdarzenia, rodzaj narzędzia, a nade wszystko miejsce na ciele człowieka, w które godził sprawca.

II AKa 384/17 – wyrok SA Warszawa z dnia 26.02.2018 r.

Okoliczności wskazujące na **zamiar sprawcy** w postaci doprowadzenia do śmierci pokrzywdzonego Ugodzenie nożem w klatkę piersiową, w okolicy dolnej części łuku żebrowego w okolicach mostka – gdzie znajdują się ważne dla życia organy, których uszkodzenie stanowi realne zagrożenie spowodowania śmierci – to takie działanie, które przekonuje o trafności poglądu, że sprawca godzi się na skutek w postaci śmierci pokrzywdzonego.

II AKa 6/18 – wyrok SA Kraków z dnia 12.04.2018 r.

Przesłanki zastosowania **nadzwyczajnego złagodzenia kary**; kwalifikacja prawna zabójstwa pod wpływem silnego wzburzenia

1. Przepis art. 60 § 2 k.k. ogranicza nadzwyczajne złagodzenie kary do szczególnie uzasadnionych przypadków, w których nawet najniższa kara wymierzona za popełnione przestępstwo byłaby wobec sprawcy niewspółmiernie surowa. Aby zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, należy zawsze stwierdzić, że stopień zawartości bezprawia, którego odzwierciedleniem ma być wymierzona kara, nie uzasadnia wymiaru kary nawet w wysokości równej dolnej granicy ustawowego zagrożenia. Analiza okoliczności czynu i okoliczności dotyczących sprawcy musi jednoznacznie wskazywać na przewagę okoliczności łagodzących, co w odniesieniu do dolnej granicy ustawowego zagrożenia przewidzianego za dane przestępstwo prowadzi do uznania jej za zbyt surową. Rozważając możliwość zastosowania instytucji z art. 60 § 2 k.k., nie można tracić z pola widzenia dyrektyw wymiaru kary przewidzianych w art. 53 i 54 k.k.
2. Zabójstwo pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami charakteryzuje się tym, że jego sprawca dopuszcza się tego czynu będąc w stanie swoistego, istotnego zakłócenia równowagi psychicznej, polegającego na tym, że elementy intelektualne są zdominowane przez czynniki natury emocjonalnej, przy czym stan ten zasługuje na usprawiedliwienie.
3. Silne wzburzenie stanowiące znamię modyfikujące stronę podmiotową występku z art. 148 § 4 k.k. oznacza afekt fizjologiczny, który jest wynikiem działania czynników zarówno zewnętrznych, to jest okoliczności związanych z czynem, zarówno w czasie jego popełnienia, jak i w okresie ten czyn poprzedzających, oraz czynników wewnętrznych związanych z osobowością sprawcy.

4. Uprzywilejowanie zabójstwa z § 4 art. 148 k.k. związane jest z założeniem, że gdyby nie silne wzburzenie, jakiemu uległ sprawca, zakłócające stan jego równowagi psychicznej w tak znacznym stopniu, to nie popełniłby on tego czynu.
5. Sąd Apelacyjny podziela pogląd, iż dla przyjęcia kwalifikacji prawnej z art. 148 § 4 k.k. konieczne jest ustalenie, że silne wzburzenie sprawcy było usprawiedliwione. Przyjęciu działania oskarżonego pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami sprzeciwia się to, że był on pod wpływem alkoholu i środka psychoaktywnego mefedronu.

II AKa 466/17 – wyrok SA Warszawa z dnia 29.01.2018 r.

Realizacja **znamion przestępstwa** zabójstwa; warunki przypisania występku **nieumyślnego spowodowania śmierci** na skutek pobicia

1. Opis czynu nie musi zawierać szczegółowego opisu każdej z czynności sprawczych czy każdego z zachowań, jakie sprawca podjął. Znamię czasownikowe („zabija”) czynu z art. 148 § 1 k.k. realizuje każda, dowolna czynność sprawcy, o ile może doprowadzić do osiągnięcia skutku śmiertelnego objętego umyślnością. Dla odpowiedzialności za zabójstwo w ujęciu art. 148 § 1 k.k. nie ma więc znaczenia ani technika realizacji czynności czasownikowej, ani rodzaj użytego przez sprawcę narzędzia czy środka, gdyż Kodeks karny okoliczności tych nie traktuje jako znamion typu podstawowego.
2. Przypisanie występku z art. 158 § 3 k.k. jest wynikiem przyjęcia, że sprawcy ponoszą odpowiedzialność za śmierć jako nieumyślne następstwo dokonanego przez nich pobicia. Następstwo to musi być objęte powinnością i możliwością przewidywania tego skutku, co pochodzi z siły oraz umiejscowienia zadawanych ciosów i uderzeń, o ile one uzasadniają przewidywanie śmierci jako ich prawdopodobny i realny skutek.

III KK 503/17 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 12.04.2018 r.

Odstąpienie od zabójstwa a zaprzestanie ataku i stan nietrzeźwości

1. Okoliczność, że oskarżona, mając świadomość, że pokrzywdzony żyje, nie ponowiła ataku, nie świadczy o dobrowolnym odstąpieniu od zamiaru popełnienia przestępstwa. Wszak raz zadany przez nią cios był na tyle silny i skuteczny, że gdyby nie reakcja świadków i szybka interwencja medyczna, skutek w postaci zgonu z wysokim prawdopodobieństwem by nastąpił.
2. Z uwagi na stan nietrzeźwości oskarżonej trudno mówić o świadomym odstąpieniu przez nią od zamiaru zabójstwa, zwłaszcza w sytuacji gdy sama oskarżona twierdziła, że nie pamięta kluczowego momentu zajścia.
3. Pewne opamiętanie, które przyszło po zadaniu ciosu, jak również nieponowienie ciosu, choć ofiara jeszcze żyła, może zadecydować jedynie o nieprzyjęciu zamiaru bezpośredniego zabójstwa.

III KK 398/17 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 7.02.2018 r.

Usiłowanie zabójstwa z zamiarem ewentualnym przez próbę podpalenia innej osoby

Nawet niewielka ilość benzyny naniesiona na ubranie po podpaleniu z reguły prowadzi do palenia się odzieży. Skutki tego mogą być bardziej niebezpieczne, gdy jest jej na ciele więcej (wzmiankowany przez skazanego efekt płonącej pochodni). Wątpliwości skarżącego co do możliwości poniesienia przez pokrzywdzoną śmierci w warunkach atmosferycznych panujących w dniu zdarzenia nie są racjonalne, skoro wiadomo, że praktycznie w każdych warunkach płonący na ciele bądź ubraniu gwałtowny ogień jest dla człowieka czynnikiem zagrażającym życiu.

IV KK 172/18 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 23.05.2018 r.

Problem **afektu przy przestępstwie zabójstwa**

Przygotowanie zasadzki na pokrzywdzonego, narzędzi i środków służących zatarciu śladów przekonuje ponad wszelką wątpliwość, że działanie sprawcy nie było podjęte w ramach stanu afektywnego, lecz „na chłodno”, po racjonalnej analizie okoliczności.

V KK 348/17 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 29.03.2018 r.

Ustalenie rodzaju **zamiaru sprawcy zabójstwa** przez uduszenie

Dla ustalenia w zakresie przyjęcia określonej postaci zamiaru, nie sposób pominąć tego, że nie jest istotne, jak długo trwało duszenie, lecz fakt, że oskarżony w realiach tej sprawy tak długo dusił ofiarę, aż przestała ona dawać oznaki życia.

Fakt, że oskarżony darzył pokrzywdzoną pozytywnym uczuciem oraz to, że podjął on decyzję o samobójstwie po zdarzeniu, nie świadczą o okoliczności dokonania zabójstwa z zamiarem ewentualnym.

II AKa 281/17 – wyrok SA Wrocław z dnia 19.12.2017 r.

Potrącenie na przejściu dla pieszych ze skutkiem śmiertelnym, **jako zabójstwo**

W zależności od rodzaju stworzonej przez kierującego pojazdem mechanicznym sytuacji drogowej, wynikającej z naruszenia podstawowych zasad ruchu drogowego, ze świadomością wysokiego prawdopodobieństwa zaistnienia negatywnych skutków, którym sprawca nie stara się przeciwdziałać, możliwe jest uznanie, że potrącenie na przejściu dla pieszych człowieka ze skutkiem śmiertelnym, stanowi zbrodnię zabójstwa popełnionego w formie zamiaru ewentualnego (art. 148 §1 k.k.), a nie wypadek komunikacyjny określony w art. 177 § 2 k.k.

II AKa 426/17 – wyrok SA Warszawa z dnia 14.02.2018 r.

Spowodowanie śmierci w następstwie zadania ciosu nożem w nogę – **kwalifikacja prawna czynu**

Ustalenie, że oskarżony w pełni świadomie i celowo godził w okolicę tylnej części kolana i to jeszcze w taki sposób, aby uszkodzić przebiegające tam tętnicę i żyłę, zwłaszcza w realiach sprawy, z których wynikało, że to pokrzywdzony nadział się na nóż usiłując go wytrącić kolanem, byłoby oczywiście sprzeczne z logiką i doświadczeniem życiowym.

II AKa 273/17 – wyrok SA Lublin z dnia 29.12.2017 r.

Warunki odpowiedzialności za typ kwalifikowany zbrodni zabójstwa

Wszystkie elementy niezbędne dla bytu podstawowej postaci zbrodni określone w przepisie art. 148 § 1 k.k. składają się na zespół znamion przestępstwa określonego w art. 148 § 2 pkt 1 k.k. Oczywiście jest więc, że odpowiedzialność za wskazany typ kwalifikowany tej zbrodni może ponosić wyłącznie osoba, która swoim umyślnym zachowaniem zrealizowała wszystkie określające go znamiona, w tym także znamię działania przy realizacji czynności czasownikowej „zabija”, cechujące się „szczególnym okrucieństwem”.

II AKa 227/18 – wyrok SA Wrocław z dnia 2.08.2018 r.

Czynniki istotne dla **ustalenia zamiaru** pozbawienia życia

Dla ustalenia zamiaru pozbawienia życia konieczne jest, by analiza całokształtu okoliczności przedmiotowych i podmiotowych wskazywała na to, że sprawca, powodując uszkodzenia ciała, chciał lub godził się na najpoważniejszy skutek swego działania – śmierć osoby pokrzywdzonej. Wszystko zależy od warunków konkretnej sprawy i można sobie wyobrazić, że już z okoliczności przedmiotowych bez wątpliwości będzie wynikał zamiar sprawcy. Taka sytuacja nie uzasadnia jednak pominięcia w rozważaniach pozostałych ujawnionych istotnych elementów zajścia, bo tylko na podstawie ich kompleksowej analizy możliwe będzie odczytanie rzeczywistego zamiaru sprawcy.

II AKa 92/18 – wyrok SA Szczecin z dnia 12.07.2018 r.

Konieczne warunki do przypisania sprawcy **zamiaru usiłowania** zabójstwa człowieka

Przyjęcie, że sprawca usiłował dokonać zabójstwa człowieka, wymaga ustalenia przesłanek przedmiotowych (użycia niebezpiecznego przedmiotu – noża i godzenie w ważne dla życia ludzkiego organy ciała),

a także wszechstronnego rozważenia przesłanek natury podmiotowej takich, jak: przyczyny oraz tło zajścia, osobowość sprawcy, jego zachowanie się przed popełnieniem czynu i po jego popełnieniu, stosunek do pokrzywdzonego oraz wiele innych okoliczności, które mogłyby prowadzić do niewątpliwego wniosku, iż sprawca skutek śmiertelny co najmniej przewidywał i nań się godził, gdyż wyłącznie strona podmiotowa różni przestępstwa z art. 148 § 1 k.k., art. 156 § 3 k.k., czy też z art. 155 k.k., a w przypadku usiłowania zabójstwa – od określonych w art. 156 § 1 lub 157 § 1 i 2 k.k.

II AKa 417/17 – wyrok SA Warszawa z dnia 28.03.2018 r.

Praktyka orzecznicza w sprawach o zabójstwa

Praktyka orzecznicza w sprawach o zabójstwa wskazuje, że choć są to zbrodnie o największym ciężarze gatunkowym, to motyw, jakimi kierują się ich sprawcy, pozostają w takiej dysproporcji do skutku, że nie sposób uznać racjonalność powodów, które ich sprawców do dokonania zabójstwa doprowadziły.

II AKa 278/16 – wyrok SA Warszawa z dnia 27.02.2017 r.

Zabójstwo z chęci zysku jako popełnione w wyniku **motywacji zasługującej na szczególne potępienie**

Do motywów zasługujących na szczególne potępienie uzasadniających kwalifikację z art. 148 § 2 pkt 3 k.k. należy chęć wzbogacenia się za cenę życia drugiego człowieka. Oboje oskarżeni działali z chęci wzbogacenia się, podstępnie sprowadzili pokrzywdzonego do mieszkania wynajmowanego przez oskarżoną i pozbawili go tam życia, następnie wywieźli jego ciało w walizce i zakopali, po czym zajęli się spieniężaniem należących do niego rzeczy, a oskarżona czyniła zabiegi zmierzające do przejęcia mieszkań, wprowadziła się do jednego z nich, oskarżony z kolei domagał się obiecanych mu pieniędzy, sprzedał na części samochód pokrzywdzonego, zabrał m.in. telewizor, wiertarkę i zbył te przedmioty.

II AKa 38/17 – wyrok SA Szczecin z dnia 13.04.2017 r.

Uderzenie nożem w brzuch a zamiar zabójstwa; **zmiana postaci zamiaru** na łagodniejszy jako przesłanka do wymierzenia łagodniejszej kary

1. Każdy nawet przeciętnie doświadczony człowiek ma świadomość, że uderzenie nożem o kilku, kilkunastu centymetrowym ostrzu w bardzo wrażliwą część ciała, jaką jest jama brzuszna, tym bardziej klatka piersiowa, gdzie skupione są ważne dla życia organy, może powodować nie tylko ciężkie uszkodzenie ciała, ale także skutek śmiertelny i nie wymaga to specjalistycznej wiedzy medycznej.
2. Wyeliminowanie ze znamion (opisu) II czynu jednego z przejawów zachowania przestępnego oskarżonego złagodziło jego karnoprawną wymowę i ciężar, zatem konieczna stała się redukcja kary i dostawanie jej do przesłanek, o jakich mowa w art. 53 i nast. k.k.

II AKa 21/18 – wyrok SA Białystok z dnia 21.03.2018 r.

Istotne i ważne powody związane z ciężkim cierpieniem i beznadziejnością sytuacji jako przesłanki do uznania **zabójstwa eutanatycznego**

Dla przyjęcia uprzywilejowanej formy zabójstwa (zabójstwa eutanatycznego) z art. 150 § 1 k.k. muszą być spełnione łącznie dwie ustawowe przesłanki, tj. stanowczo wyrażone przez osobę pokrzywdzoną „żądanie” pozbawienia życia, i „współczucie” dla niej po stronie sprawcy. Faktem jest, że wyrażona przez ofiarę wola śmierci może być uznana za takie „żądanie”, w rozumieniu przepisu art. 150 § 1 k.k. Żądanie takie ma bowiem być w pełni świadome, niewątpliwym i bezwarunkowym aktem nieprzymuszonej woli pochodzącym od zdrowej psychicznie osoby.

II Aka 163/16 – wyrok SA Wrocław z dnia 14.07.2016 r.

Odstąpienie od usiłowania; związek zabójstwa z wzięciem zakładnika, zgwałceniem lub rozbojem jako **znamię kwalifikowanej postaci zabójstwa**

1. O odstąpieniu od usiłowania, w znaczeniu art. 15 § 1 k.k., można mówić jedynie w przypadku usiłowania niezakończonego, które ma miejsce wówczas, gdy według wyobrażenia sprawcy nie wykonał on wszystkich koniecznych czynności do osiągnięcia zamierzonego skutku i mając możliwość ich wykonania dobrowolnie z nich rezygnuje. Błędne przekonanie sprawcy, że usiłowanie jest jeszcze nieukończony, nie może skutkować bezkarnością na podstawie art. 15 § 1 k.k.
2. Związek zabójstwa z jednym z trzech wymienionych w art. 148 § 2 pkt 2 k.k. przestępstw: wzięciem zakładnika (art. 252 § 1 k.k.), zgwałceniem (art. 197 § 1–4 k.k.) lub rozbojem (art. 280 § 1 i 2 k.k.), może być różnorodny w tym sensie, że wystąpić może zarówno w przypadku jednoczynowego zbiegu zabójstwa z wzięciem zakładnika, zgwałcenia lub rozbojem, jak i przypadku zbiegu wieloczynowego. Kumulatywna kwalifikacja, w oparciu o przepis art. 11 § 2 k.k., czynu z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. i przepisu typizującego jedno z przestępstw wymienionych w art. 148 § 2 pkt 2 k.k. wchodzi w grę tylko przy jednoczynowym zbiegu tych przestępstw. Natomiast w przypadku zbiegu wieloczynowego, opis czynu z art. 148 § 2 pkt 2 k.k. powinien uwzględniać związek zabójstwa z jednym z trzech wymienionych w tym przepisie przestępstw, natomiast nie podlega on już kumulatywnej kwalifikacji, albowiem skazanie za wzięcie zakładnika, zgwałcenie lub rozbój następuje odrębnie.

2.

NIEUMYŚLNE SPOWODOWANIE ŚMIERCI

Art. 155 k.k. – Nieumyślne spowodowanie śmierci.

Kto nieumyślnie powoduje śmierć człowieka, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Podmiot:

- powszechny – przy przestępstwach z działania;
- indywidualny – przy przestępstwach z zaniechania może odpowiadać jedynie osoba, na której ciąży szczególny prawny obowiązek zapobiegnięciu skutkowi.

Strona przedmiotowa – zachowanie, skutek polega na nieumyślnym spowodowaniu śmierci człowieka. Pojęcie zabójstwa związane jest wyłącznie z umyślnością pozbawienia życia człowieka. Dlatego nie można powiedzieć o nieumyślnym zabójstwie, stąd nieumyślne spowodowanie śmierci. Zasadnicza różnica pomiędzy zabójstwem a nieumyślnym spowodowaniem śmierci leży w stronie podmiotowej – w przypadku zabójstwa sprawca ma zamiar zabicia człowieka, a w przypadku nieumyślnego spowodowania śmierci sprawca powoduje śmierć w większości przypadków na skutek niezachowania reguł ostrożności, a nie zamiaru zabójstwa.

Działanie przestępcze w przypadku nieumyślnego spowodowania śmierci może polegać na działaniu lub zaniechaniu, np. lekarz, który podaje zbyt dużą dawkę leku.

W obu przypadkach konieczne jest ustalenie związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy działaniem lub zaniechaniem sprawcy a śmiercią człowieka.

Przedmiot ochrony – ludzkie życie.

Strona podmiotowa – nieumyślność działania.

Nieumyślność działania polega na niezachowaniu normalnej ostrożności w sytuacji, w której na podstawie zdolności przewidywania i obowiązku dbałości o życie, jak również przewidywania skutków własnych działań można wymagać niedopuszczenia do nastąpienia skutku.

Przedmiotem czynności wykonawczej jest człowiek.

Tryb ścigania – przestępstwo ścigane z urzędu.

Orzecznictwo.

II Aka 252/17 – wyrok SA Lublin z dnia 28.12.2017 r.

Uwzględnienie apelacji obrońcy oskarżonego przez zmianę kwalifikacji czynu z ciężkiego uszczerbku na zdrowiu ze skutkiem śmiertelnym na nieumyślne spowodowanie śmierci

R.J. uderzył M.S. raz głową w twarz, było to jedno uderzenie powodujące zazwyczaj obrażenia twarzy (złamanie nosa, uszkodzenie żuchwy, wybitcie zębów) kwalifikujące się jako obrażenia określone w przepisie art. 157 § 1 k.k. Tak było i w tym wypadku (opinia biegłych). Upadek na twarde podłoże powodujące ciężkie obrażenia ciała, w konsekwencji śmierć obciążona była winą umyślną.

III KK 123/16 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 11.10.2016 r.

Znamiona przestępstwa **nieumyślnego spowodowania śmierci**; zakaz *reformationis in peius*

1. Artykuł 155 k.k. stanowi, że odpowiedzialności karnej podlega sprawca, który nieumyślnie powoduje śmierć człowieka. Znamiona charakteryzujące czynność sprawczą w wypadku tego przestępstwa wyznaczają zakresowo stosunkowo szerokie pole możliwych zachowań. Jest rzeczą oczywistą, że z uwagi na nieumyślny charakter tego przestępstwa, pierwszorzędne znaczenie ma ustalenie naruszenia reguł ostrożności, o których mowa w art. 9 § 2 k.k. Przepis ten przewiduje, że czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, jednak go popełnia na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo, że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć. Istotą nieumyślności jest więc brak zamiaru popełnienia przestępstwa.
2. Zakaz *reformationis in peius* nie powinien być interpretowany w sposób nadmiernie szeroki i abstrakcyjnie. Nie ulega wątpliwości, że decydujące znaczenie powinno się nadać ocenie, czy cała sytuacja prawna oskarżonego kształtowana orzeczeniami wydanymi przez sąd orzekający po raz pierwszy i orzekający ponownie, uległa zmianie na jego niekorzyść. Takie rozumienie „orzeczenia surowszego” podkreśla fakt, że kluczową wagę należy nadać jedynie niekorzystnym dla oskarżonego konsekwencjom wydania ponownego orzeczenia.

V KK 317/15 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 16.06.2016 r.

Nieumyślne spowodowanie **śmierci na polowaniu**

Właściwe zastosowanie normy określonej w art. 9 § 2 k.k. wymaga precyzyjnych ustaleń strony podmiotowej czynu zabronionego – tu: w odniesieniu do obiektywnej możliwości uświadomienia sobie, przez oskarżonego, możliwości popełnienia czynu zabronionego, jak również dokonania ustaleń co do naruszenia – lub nienaruszenia – zasad ostrożności wymaganych w danych warunkach. Te ostatnie zaś mają charakter stricte obiektywny, niezależny od właściwości indywidualnego podmiotu, a ich „dekodowanie” nie może być przeprowadzone bez uwzględnienia źródła ich obowiązywania; w realiach niniejszego postępowania zasadnicze znaczenie będą więc miały, w szczególności, unormowania rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska z dnia 4 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i warunków wykonywania polowania oraz obowiązku znakowania (Dz. U. Nr 35, poz. 215 ze zm.).

CIĘŻKI USZCZERBEK NA ZDROWIU

Art. 156 k.k. - ciężki uszczerbek na zdrowiu

§ 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:

- 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,*
 - 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała,*
- podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.*

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie,
podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka,
sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 5, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

Ciężki uszczerbek na zdrowiu – typ podstawowy art. 156 § 1 k.k.

Podmiot:

- powszechny – przy przestępstwach z działania;
- indywidualny – przy przestępstwach z zaniechania może odpowiadać jedynie osoba, na której ciąży szczególny prawny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

Strona podmiotowa:

§ 1 – umyślność w obu zamiarach;

§ 2 – nieumyślność w obu zamiarach;

§ 3 – strona podmiotowa kombinowana – sprawca umyślnie realizuje znamiona czynu określonego art. 156 § 1, natomiast skutek w postaci śmierci nie jest objęty zamiarem sprawcy.

Przedmiot ochrony – życie wyłącznie w § 3, a zdrowie człowieka w § 1 i 2.

Strona przedmiotowa: jakiegokolwiek działania lub zaniechanie działania, które powodują wymienione w dyspozycji artykułu skutki (przestępstwo skutkowe-materialne).

Art. 156 § 1 pkt 1 wymienia wrodzone zdolności organizmu, których pozbawienie ustawodawca uznał za ciężki uszczerbek na zdrowiu:

- pozbawienie wzroku;
- pozbawienie słuchu;
- pozbawienie mowy;
- pozbawienie zdolności płodzenia.

Należy stwierdzić, że pokrzywdzony musi być pozbawiony tych zdolności na trwałe i całkowicie.

Art. 156 § 1 pkt 2 jako skutki stanowiące ciężki uszczerbek na zdrowiu wymienia:

- 1) inne ciężkie kalectwo – w doktrynie uważa się, że będziemy przez nie rozumieli trwałe pozbawienie funkcjonowania jednego z parzystych narządów w organizmie jak oczy, uszy, jądra; pozbawienie człowieka kończyny lub spowodowanie jej bezwładności (paraliżu) również uznać należy za inne ciężkie kalectwo;
- 2) ciężka choroba nieuleczalna – która przy obecnym stanie wiedzy medycznej nie jest możliwa do wyleczenia;
- 3) ciężka choroba długotrwała – to taka, która trwała dłużej niż 6 miesięcy;
- 4) choroba realnie zagrażająca życiu – jest to taki stan, który może skutkować poważnymi zaburzeniami podstawowych czynności układów narządów, np. ośrodkowego układu nerwowego, układu oddechowego lub krążenia, z powodu których czynności życiowe mogą ustać skutkując tym samym śmiercią człowieka⁷.
- 5) trwała choroba psychiczna – która przy obecnym stanie wiedzy medycznej nie jest możliwa do wyleczenia;
- 6) trwała, całkowita lub znaczna niezdolność do pracy w zawodzie – dotyczy to zawodu wykonywanego dotychczas przez pokrzywdzonego, nie należy tego stwierdzenia utożsamiać z całkowitą niemożliwością wykonywania pracy zarobkowej; niezdolność może wykluczyć z wykonywania zawodu osobę o szczególnych predyspozycjach, kiedy inna z podobnym uszczerbkiem będzie mogła wykonywać dotychczasowe zajęcie, np. uszkodzenie słuchu pracownika budowlanego i identyczne u muzyka;
- 7) trwała, istotne zszpecenie lub zniekształcenie ciała – polega na spowodowaniu zmian w wyglądzie człowieka (wygląd znacznie odbiega od przyjętych norm):
 - estetycznych – w postaci zszpecenia, np. blizn;
 - anatomicznych – w postaci np. zniekształcenia wyglądu człowieka, symetrii ciała.

Ciężki uszczerbek na zdrowiu – typ uprzywilejowany art. 156 § 2 k.k.

W tym przypadku ustawodawca obniża sankcję karną dla sprawcy ze względu na nieumyślność działania.

Ciężki uszczerbek na zdrowiu – typ kwalifikowany art. 156 § 3 k.k.

Następstwem ciężkiego uszczerbku na zdrowiu jest śmierć pokrzywdzonego. W takim przypadku niezbędne jest ustalenie, że przyczyną śmierci był spowodowany przez sprawcę umyślny ciężki uszczerbek na zdrowiu, a nie inne niezależne od sprawcy okoliczności. Różnica pomiędzy zabójstwem a przestępstwem ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w typie kwalifikowanym leży w znamionach strony podmiotowej. W zabójstwie sprawca działa z zamiarem bezpośrednim lub ewentualnym zabicia człowieka, w art. 156 § 3 k.k. zaś działa z zamiarem bezpośrednim lub ewentualnym spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu a na następstwo w postaci śmierci się nie godzi⁸.

Tryb ścigania - przestępstwa wymienione w art. 156 k.k. ścigane są z urzędu.

Kodeks karny, doktryna rozróżnia trzy rodzaje (stopnie) uszczerbku na zdrowiu:

- ciężki uszczerbek obejmujący spowodowanie skutków wymienionych w art. 156 § 1 pkt 1 i 2 k.k.;
- średni uszczerbek obejmujący uszczerbki inne niż ciężkie powodujące naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni;
- lekki uszczerbek, również inny niż ciężki, powodujący naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni.

W tym miejscu należy podkreślić, że w każdym przypadku zaistnienia przestępstwa uszczerbku na zdrowiu (art. 156 lub 157) niezbędne jest powołanie biegłych z zakresu medycyny sądowej, psychiatrii lub innej specjalizacji. Ich zadaniem jest ustalenie rodzaju uszczerbku na zdrowiu, przyczyn jego powstania oraz czasu trwania.

⁷ Tamże, s. 919.

⁸ Tamże, s. 921.

Z treści opinii musi jasno wynikać czy naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwały:

- nie dłużej niż 7 dni – przy lekkim uszczerbku,
- dłużej niż 7 dni – przy średnim uszczerbku,
- powyżej 6 miesięcy – przy ciężkim uszczerbku w rozumieniu długotrwałej choroby.

Należy bezwzględnie pamiętać, iż nie decyduje długość przebywania pokrzywdzonego na zwolnieniu lekarskim, a stwierdzenie w opinii biegłego okresu naruszenia czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia.

Orzecznictwo.

II AKa 219/18 – wyrok SA Wrocław z dnia 2.08.2018 r.

Warunki przypisania przestępstwa ciężkiego **uszczerbek na zdrowiu ze skutkiem śmiertelnym**

Przypisując przestępstwo z art. 156 § 1 pkt 1 i § 3 k.k. należy stwierdzić jakie obrażenia ciała, przyczynowe dla śmierci, zadał sprawca i ustalić, że zostały one zadane umyślnie. Warunkiem odpowiedzialności sprawcy za czyn określony w art. 156 § 3 k.k. jest ustalenie, że działając z zamiarem bezpośrednim lub ewentualnym spowodował obrażenia ciała określone w art. 156 § 1 k.k., a następstwo czynu w postaci śmierci co najmniej mógł przewidzieć.

III AUa 1399/17 – wyrok SA Katowice z dnia 20.12.2017 r.

Pozbawienie życia małżonka **wskutek obrony koniecznej** a ocena istnienia wspólności małżeńskiej

Samo skazanie za czyn z art. 156 § 3 k.k. w związku z art. 25 § 2 k.k., w wyniku którego doszło do śmierci męża, nie oznacza, iż między małżonkami nie istniała wspólność małżeńska w dacie jego zgonu.

II AKa 298/17 – wyrok SA Warszawa z dnia 25.10.2017 r.

Ugodzenie nożem w klatkę piersiową **a zamiar**

Dla oceny tego, z jakim zamiarem działa sprawca niezbędna jest ocena całokształtu okoliczności, w tym sposobu działania, rodzaju użytego narzędzia, umiejscowienia ciosu. Analiza tych elementów zdarzenia doprowadziła do słusznego wniosku, że oskarżona działała w zamiarze ewentualnym. Ugodzenie nożem o stosunkowo długim ostrzu – ponad 26 cm – w klatkę piersiową, użyta siła, która spowodowała wkłucie noża od okolic między brodawką sutkową a obojczykiem, aż do aorty, to takie działanie, które przekonuje o trafności poglądu, że jego sprawca godzi się na skutek w postaci śmierci pokrzywdzonego. Dlatego też brak jest podstaw do podzielenia zarzutu apelacji i do przyjęcia, że odpowiedzialność oskarżonej winna ograniczyć się do przypisania jej czynu z art. 156 § 1 pkt 2 k.k.

II AKa 175/17 – wyrok SA Lublin z dnia 7.09.2017 r.

Skutek śmiertelny a **postać zamiaru** – wpływ na odpowiedzialność karną

Nagłość zamiaru powstaje i jest realizowana w bardzo krótkim czasie, w trakcie przebiegu dynamicznego zdarzenia, na początku którego zamiar zabójstwa nie występował. Okoliczność, że oskarżony zadał jeden cios pokrzywdzonemu i nie kontynuował zadawania ciosów, nie umniejsza jego odpowiedzialności karnej.

II AKa 101/16 – wyrok SA Gdańsk z dnia 24.05.2016 r.

Współsprawstwo a przypisanie skutku czynu wyłącznie jednemu z oskarżonych

O ile wszyscy oskarżeni zostali uznani za winnych tego, że wzięli udział w pobiciu kobiety, w którym była ona narażona na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienia skutku określonego w art. 156 § 1 k.k., to sąd I instancji ustalił, że to konkretny oskarżony swoim zachowaniem spowodował uszkodzenie ciała pokrzywdzonego, co znalazło odzwierciedlenie w kwalifikacji prawnej przypisanego temu oskarżonemu czynu, poprzez ujęcie w zbiegu przepisów, stosownie do dyspozycji art. 11 § 1 k.k., także art. 157 § 1 k.k.

4.

ŚREDNI I LEKKI USZCZERBEK NA ZDROWIU

Art. 157 k.k. – średni i lekki uszczerbek na zdrowiu]

§ 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwa dłużej niż 7 dni, odbywa się z oskarżenia prywatnego, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą.

§ 5. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na jej wniosek.

Art. 157 § 1 k.k. – średni uszczerbek na zdrowiu

Podmiot – powszechny.

Strona podmiotowa: § 1 i § 2 – umyślność w obu zamiarach oraz § 3 – nieumyślność.

Przedmiot ochrony: zdrowie człowieka.

Strona przedmiotowa: jakiegokolwiek działania lub zaniechanie działania, które powodują wymienione w dyspozycji artykułu skutki (przestępstwo skutkowe).

Skutkiem jest uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia:

- 1) inny niż ciężki (wymieniony w art. 156 § 1 k.k.);
- 2) powodują, że uszkodzony lub chory narząd nie jest w stanie spełniać swych funkcji przez okres dłuższy niż 7 dni.

Art. 157 § 2 k.k. – lekki uszczerbek na zdrowiu.

Lekki uszczerbek na zdrowiu różni się od średniego uszczerbku na zdrowiu wyłącznie skutkiem – jest nim naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni.

Pozostałe znamiona przestępstwa jak w art. 157 § 1.

Art. 157 § 3 k.k. – nieumyślny średni lub lekki uszczerbek na zdrowiu.

Ustawodawca w tym paragrafie wyróżnił stronę podmiotową ze względu na nieumyślność działania ze skutkiem średnim i lekkim.

Tryb ścigania:

Przestępstwo średniego uszczerbku na zdrowiu, zarówno umyślne, jak i nieumyślne ścigane jest z oskarżenia publicznego, z tym, że te ostatnie są ścigane na wniosek, gdy pokrzywdzonym jest osoba najbliższa.

Lekkie uszkodzenie ciała jest, co do zasady, ścigane z oskarżenia prywatnego, jednakże jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkała wspólnie ze sprawcą, umyślne lekkie uszkodzenie ciała jest ścigane z urzędu, a nieumyślne – na wniosek.

Orzeczenia.

II KK 146/18 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 29.05.2018 r.

Tryb ścigania przestępstwa spowodowania uszczerbku na zdrowiu

Nie budzi wątpliwości, że przestępstwo określone w art. 157 § 1 k.k. ścigane jest z urzędu. Natomiast przestępstwa określone w art. 157 § 2 k.k. oraz w art. 157 § 3 k.k., jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwały dłużej niż 7 dni, ścigane są z oskarżenia prywatnego. Jednakże postępowanie o przestępstwo z art. 157 § 2 k.k. w warunkach określonych w § 4 tego przepisu, jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą, ścigane jest z urzędu (ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 125, poz. 842) wyłączyła w stosunku do przestępstw określonych w art. 157 § 2 k.k. tryb prywatnoskargowy).

II AKa 9/18 – wyrok SA Warszawa z dnia 14.03.2018 r.

Kryteria oceny **okoliczności zdarzenia i zamiaru sprawcy** przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu. Różnica pomiędzy zamiarem ewentualnym (wymaganym dla zabójstwa z art. 148 § 1 k.k.) a przestępstwem z art. 157 § 3 k.k., które może być popełnione z winy nieumyślnej w postaci lekkomyślności, tkwi niewątpliwie we właściwej ocenie strony podmiotowej czynu. Niemniej jednak po to, by została ona dokonana w sposób prawidłowy niezbędnie jest dokonanie oceny strony przedmiotowej zdarzenia.

V KK 328/17 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 8.03.2018 r.

Przedawnienie ścigania umyślnego spowodowania lekkiego uszczerbku na zdrowiu osoby najbliższej zamieszkującej ze sprawcą

Ściganie umyślnego spowodowania lekkiego uszczerbku na zdrowiu osoby najbliższej zamieszkującej w chwili czynu wspólnie ze sprawcą odbywa się w myśl art. 157 § 4 k.k. w trybie publicznoskargowym, co oznacza, że okres przedawnienia karalności takiego przestępstwa liczony jest według terminu przewidzianego w art. 101 § 1 pkt 4 k.k. oraz ewentualnego również przy zastosowaniu art. 102 k.k.

III KK 121/18 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 12.04.2018 r.

Przedawnienie karalności czynu ściganego z oskarżenia prywatnego **a udział prokuratora**

Przestępstwo z art. 157 § 2 k.k. jest ścigane z oskarżenia prywatnego i w związku z tym stosownie do treści art. 101 § 2 k.k. jego karalność ustaje z upływem roku od czasu, gdy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy, nie później jednak niż z upływem 3 lat od czasu jego popełnienia, Terminy te obowiązują również prokuratora, jeżeli obejmuje on taki czyn ściganiem.

II AKa 162/15 – wyrok SA Łódź z dnia 10.09.2015 r.

Kwalifikacja prawna czynu w sytuacji, gdy sprawca najpierw sprowadzi stan zagrożenia, a efektem tego jest wywołanie rozstroju zdrowia

W określonych stanach faktycznych możliwy jest opis prawny przestępstwa zarówno z przepisu art. 160 § 1 k.k. i art. 157 § 1 lub § 2 k.k., ale tylko wówczas, gdy sprawca najpierw sprowadzi stan zagrożenia i efektem tego jest wywołanie rozstroju zdrowia. Możliwa jest również kwalifikacja zachowania sprawcy z art. 160 § 1 k.k. i art. 157 § 3 k.k.

II AKa 252/17 – wyrok SA Lublin z dnia 28.12.2017 r.

Uwzględnienie apelacji obrońcy oskarżonego przez **zmianę kwalifikacji czynu** z ciężkiego uszczerbku na zdrowiu ze skutkiem śmiertelnym na nieumyślne spowodowanie śmierci

R.J. uderzył M.S. raz głową w twarz, było to jedno uderzenie powodujące zazwyczaj obrażenie twarzy (złamanie nosa, uszkodzenie żuchwy, wybicie zębów) kwalifikujące się jako obrażenia określone w przepisie art. 157 § 1 k.k. Tak było i w tym wypadku (opinia biegłych). Upadek na twarde podłoże powodujące ciężkie obrażenia ciała, a w konsekwencji śmierć obarczona była winą nieumyślną.

5.

BÓJKA I POBICIE

Art. 158 k.k. – bójka i pobicie.

§ 1. Kto bierze udział w bójce lub pobiciu, w którym naraża się człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienie skutku określonego w art. 156 § 1 lub w art. 157 § 1, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Bójka – jest to starcie co najmniej trzech osób, w którym naraża się człowieka na pozbawienie życia, ciężki lub średni uszczerbek na zdrowiu. W zajściu tym nie możemy wyróżnić strony broniącej się i atakującej, każda ze stron jest jednocześnie atakującym i broniącym się.

W przypadku bójki odpowiedzialność karną ponoszą wszyscy jej uczestnicy.

Pobicie – polega na dokonaniu napaści, ataku dwóch lub większej liczny osób na jedną lub więcej osób. W tym starciu wyraźnie możemy wyróżnić stronę atakującą i broniącą się. W zajściu tym naraża się człowieka na pozbawienie życia, ciężki lub średni uszczerbek na zdrowiu.

W przypadku pobicia odpowiedzialność karną poniosą tylko osoby atakujące, a nie osoba/osoby broniące się w ramach granic obrony koniecznej.

Art. 158 § 1 – bójka, pobicie.

Podmiot – powszechny.

Strona podmiotowa – umyślność w zamiarze bezpośrednim, ewentualnym.

Przedmiot ochrony – życie w § 1 i 3 oraz zdrowie człowieka w § 1 i 2.

Strona przedmiotowa – polega na braniu udziału w bójce lub pobiciu, w której naraża się człowieka na pozbawienie życia, ciężki lub średni uszczerbek na zdrowiu.

Przestępstwo skutkowe – skutkiem jest narażenie człowieka na niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienia skutku określonego w art. 156 k.k. lub 157 § 1 k.k.

Stwierdzenie „branie udziału w bójce lub pobiciu” rozumiane jest przede wszystkim jako zadawanie ciosów, może polegać również na przyłączeniu się sprawcy do osób uczestniczących w starciu; za uczestników uważa się również te osoby, które w trakcie trwania takiego starcia podlegają bijącym lub udzielają im pomocy. W doktrynie prawa karnego uważa się za podżegacza lub pomocnika do bójki i pobicia te osoby, których działanie lub zaniechanie miało miejsce przed rozpoczęciem bójki lub pobicia, ewentualnie po ich ustaniu.

Należy podkreślić, iż niezbędnym warunkiem dla bytu przestępstwa określonego w art. 158 § 1 k.k. jest niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia człowieka, nie jest konieczne wystąpienie uszczerbków na zdrowiu.

Tym samym nie każde starcie spełnia ten warunek. W celu stwierdzenia, czy starcie było niebezpieczne dla życia lub zdrowia człowieka, należy ustalić m.in. siłę i miejsca zadawanych ciosów oraz ich następstwa.

Art. 158 § 2 i 3 k.k. – typ kwalifikowany udziału w bójce lub pobiciu.

Skutkiem tego starcia jest spowodowany nieumyślnie ciężki uszczerbek na zdrowiu (§ 2) lub śmierć człowieka (§ 3).

Z art. 158 § 2 lub 3 odpowiadają wszyscy uczestnicy bójki i wszyscy sprawcy pobicia, niezależnie od tego, który z nich skutek opisany w tych przepisach spowodował.

Tryb ścigania – z urzędu.

Orzeczenia.

V KK 228/18 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 5.07.2018 r.

Znamiona ustawowe przestępstwa pobicia; naruszenie zakazu *reformationis in peius* poprzez uzupełnienie opisu czynu i znamion kwalifikujących czyn; skazanie z innej podstawy prawnej przy braku apelacji na niekorzyść oskarżonego

- I. 1. Do znamion ustawowych przestępstwa określonego w art. 158 § 1 k.k. należy nie tylko „wzięcie udziału w pobiciu”, ale również narażenie pokrzywdzonego na uszczerbek na zdrowiu w rozumieniu art. 157 § 1 k.k., lub narażenie go na dalej idące niebezpieczeństwo, tj. uszczerbku wskazanego w art. 156 § 1 k.k. lub nawet utraty życia. Występek z art. 158 § 1 k.k. ma więc charakter materialny i w rezultacie do przypisania sprawcy popełnienia tego przestępstwa wymagane jest ustalenie nie tylko udziału oskarżonego w pobiciu, lecz także tej okoliczności, że pobicie miało niebezpieczny charakter, który powodował stan realnego, bezpośredniego zagrożenia wystąpieniem skutków wymienionych w tym przepisie. Jeśli sąd I instancji nie ustalił, czy w rozpoznawanym stanie faktycznym skutek, o jakim mowa w art. 158 § 1 k.k., rzeczywiście wystąpił, to również sąd odwoławczy przy wniesieniu środka odwoławczego na korzyść osoby oskarżonej nie jest uprawniony do tego rodzaju ustaleń. Takie działanie narusza wynikającą z treści art. 434 § 1 pkt 1 k.p.k. zasadę *reformationis in peius*.
2. Zastosowanie zakazu *reformationis in peius* oznacza, że w przypadku braku środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego, jego sytuacja w postępowaniu odwoławczym nie może ulec pogorszeniu w jakimkolwiek zakresie: nie tylko w zakresie sprawstwa, wymiaru kary, środków karnych, czy też kwalifikacji prawnej, ale również ustaleń faktycznych. Sąd odwoławczy nie może dokonać żadnych posunięć powodujących, a nawet mogących powodować negatywne skutki w sytuacji prawnej oskarżonego. Uzupełnienie opisu czynu przypisanego oskarżonym o znamię narażenia pokrzywdzonej na bezpośrednie niebezpieczeństwo wystąpienia skutku określonego w art. 157 § 1 k.k., stanowi orzeczenie na ich niekorzyść.
3. Warunkiem przypisania przez sąd *ad quem* innego czynu, aniżeli przyjął sąd *a quo*, nie jest zawsze zaskarżenie jego wyroku na niekorzyść oskarżonego. Inaczej mówiąc, sąd odwoławczy mimo braku apelacji na niekorzyść, może skazać go za inny czyn, jeżeli mieści się w granicach oskarżenia, a orzeczenie nie będzie surowsze od wydanego przez sąd I instancji.
- II. 1. Do znamion ustawowych przestępstwa określonego w art. 158 § 1 k.k. należy nie tylko „wzięcie udziału w pobiciu”, ale również narażenie pokrzywdzonego na uszczerbek na zdrowiu w rozumieniu art. 157 § 1 k.k., lub narażenie go na dalej idące niebezpieczeństwo, tj. uszczerbku wskazanego w art. 156 § 1 k.k. lub nawet utraty życia. Występek z art. 158 § 1 k.k. ma więc charakter materialny i w rezultacie do przypisania sprawcy popełnienia tego przestępstwa wymagane jest ustalenie nie tylko udziału oskarżonego w pobiciu, lecz także tej okoliczności, że pobicie miało niebezpieczny charakter, który powodował stan realnego, bezpośredniego zagrożenia wystąpieniem skutków wymienionych w tym przepisie. Przestępstwo to jest więc typowym przestępstwem konkretnego narażenia

na niebezpieczeństwo. Nie jest obojętne dla odpowiedzialności karnej sprawców, jaki stopień niebezpieczeństwa dla zdrowia czy też dla życia został spowodowany w wyniku pobicia (lub bójki) określonego w art. 158 § 1 k.k.

2. Opis czynu zawarty w wyroku (art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k.) musi odpowiadać kompletnie ustawowych znamion czynu zabronionego, albowiem odpowiedzialności karnej podlega tylko ten, kto popełnia czyn zabroniony (*nullum crimen nullum poena sine lege scripta*). Wszystkie znamiona powinny zaś znajdować wyraz w sentencji wyroku skazującego sądu I instancji. Opis czynu musi zawierać te określenia, które od strony leksykalnej są tożsame znaczeniowo ze słowami, zwrotami opisującymi znamiona czynu zabronionego. Jednak w przypadku, gdy opis taki nie zawiera określeń, które kompletują typ czynu zabronionego, przy braku apelacji na niekorzyść, nie jest możliwe dokonanie przez sąd *ad quem* jakiegokolwiek korekty w tym zakresie.
3. Zgodnie z treścią art. 434 § 1 pkt 1 k.p.k., sąd odwoławczy może orzec na niekorzyść oskarżonego jedynie wtedy, gdy wniesiono na jego niekorzyść środek odwoławczy. Zastosowanie zakazu *reformationis in peius* oznacza, że w przypadku braku środka odwoławczego na niekorzyść oskarżonego, jego sytuacja w postępowaniu odwoławczym nie może ulec pogorszeniu w jakimkolwiek zakresie: nie tylko w zakresie sprawstwa, wymiaru kary, środków karnych, czy też kwalifikacji prawnej, ale również ustaleń faktycznych. Sąd odwoławczy nie może dokonać żadnych posunięć powodujących, a nawet mogących powodować negatywne skutki w sytuacji prawnej oskarżonego.

V KK 342/16 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 6.04.2017 r.

Treść wyroku skazującego za udział w bójce lub pobiciu - wymogi; narażenie na śmierć lub doznanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu jako **znamię bójki lub pobicia**

- I. Obrazę prawa materialnego stanowi brak dokonania przypisania ustalonemu stanowi faktycznemu konkretnego, spośród alternatywnie wymienionych ustawowych znamion czynu zabronionego określonego w art. 158 § 1 k.k.
- II. Do znamion czynu zabronionego z art. 158 § 1 k.k. należy narażenie uczestnika bójki lub pobicia na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub innego uszczerbku na zdrowiu powodującego naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni. Spowodowanie zatem takiego narażenia należy do znamion czynu zabronionego z art. 158 § 1 k.k. Musi ono więc zaistnieć, aby doszło do popełnienia tego przestępstwa, a tym samym do przypisania go sprawcy. Jednocześnie ustawodawca stopień tego narażenia określi alternatywnie, wskazując, że może ono przyjąć postać wystąpienia możliwego skutku z art. 148 § 1 k.k., art. 156 § 1 k.k. czy też art. 157 § 1 k.k. Zaistnienie narażenia, na każdym z tych poziomów, realizuje znamiona przestępstwa art. 158 § 1 k.k., ale nie mogą one wystąpić jednocześnie. Każde bowiem z opisanych narażeń wiąże się z możliwością nastąpienia skutku dalej idącego, a co za tym idzie, konsumuje możliwość spowodowania skutku łagodniejszego. Oczywiście bowiem winno być, że skutek w postaci ciężkiego uszkodzenia ciała jest dalej idący, a jednocześnie zawiera w sobie też elementy średniego uszczerbku na zdrowiu. Tak jak najdalej idące zagrożenie, w postaci narażenia człowieka na śmierć, konsumuje znamię narażenia na doznanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

IV KK 171/16 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 12.10.2016 r.

Kwalifikacja prawna czynu udziału w bójce lub pobiciu z zamiarem spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu

Przyjęcie zbiegu kumulatywnego przepisów art. 158 § 2 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. jest wykluczone, gdyż art. 156 § 1 pkt 2 k.k. typizuje przestępstwo umyślne, zaś art. 158 § 2 k.k. ma złożoną postać. Opisany w tym przepisie czyn zabroniony ma złożony charakter strony podmiotowej, jako że określa on przestępstwo umyślno-nieumyślne. O ile sam udział w bójce lub pobiciu ma charakter umyślny, to za skutek,

o jakim mowa w § 2 art. 158 k.k., sprawca poniesie odpowiedzialność tylko wówczas, gdy nie miał zamiaru spowodowania takiego skutku, ale następstwo nim objęte przewidywał lub mógł przewidzieć (art. 9 § 3 k.k.). Dlatego w razie ustalenia, że sprawca swoim umyślnym działaniem realizowanym w trakcie bójki lub pobicia powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu, nie można mu przypisać zachowania objętego dyspozycją art. 158 § 2 k.k.

II AKa 415/16 – wyrok SA Gdańsk z dnia 13.07.2017 r.

Definicja pojęcia pobicia – odpowiedzialność współsprawców; znamiona udziału w bójce lub pobiciu; warunki do zastosowania dobrodziejstwa nadzwyczajnego złagodzenia kary – warunkowe zawieszenie kary pozbawienia wolności

1. Do przypisania udziału sprawcy w pobiciu nie jest konieczne udowodnienie, iż zadał on pokrzywdzonemu (pokrzywdzonym) cios w postaci uderzenia, kopnięcia itp., a wystarczające jest świadome połączenie działania jednego ze sprawców z działaniem drugiego człowieka lub większej grupy osób przeciwko innemu człowiekowi lub grupie osób. Odpowiedzialność za udział w pobiciu ma charakter wspólnej odpowiedzialności za następstwa działania, co stanowi odstępstwo od zasady indywidualizacji odpowiedzialności karnej. Sprawcy odpowiadają niezależnie od tego, czy można ustalić, który z nich spowodował konkretne następstwa, ale pod warunkiem, że każdy z nich możliwość nastąpienia ich przewidywał albo mógł i powinien był przewidzieć.
2. Znamię „udziału w pobiciu” wypełnia nie tylko zadawanie ciosów, lecz także wszelkie inne formy zachowania, które w zbiorowym działaniu przyczyniają się do niebezpiecznego charakteru zajścia, jak np. podawanie niebezpiecznych przedmiotów (narzędzi), przytrzymywanie ofiary, blokowanie drogi ucieczki itp. Tak też będzie z zanurzaniem głowy pokrzywdzonego w wodzie, jak w realiach sprawy, co niewątpliwie połączone było z użyciem przez napastników przemocy.
3. Mając na względzie fakt, że orzeczone kary nie przekraczały roku pozbawienia wolności, a żaden z oskarżonych w czasie popełnienia przestępstwa nie był skazany na karę pozbawienia wolności oraz uwzględniając postawę każdego z nich, właściwości i warunki osobiste, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa, sąd apelacyjny doszedł do wniosku, że w stosunku do każdego z oskarżonych zachodziły podstawy do przyjęcia istnienia pozytywnej prognozy, tj. że będzie to wystarczające dla osiągnięcia wobec każdego z nich celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa, a w konsekwencji zasadne jest zastosowanie wobec każdego z nich dobrodziejstwa warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności. Dlatego też na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz art. 70 § 1 k.k. wykonanie orzeczonej wobec oskarżonych kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono na okres próby wynoszący rok.

IV KK 285/16 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 11.01.2017 r.

Warunki przypisania sprawstwa pobicia ze skutkiem śmiertelnym

Na gruncie kwalifikacji prawnej z art. 158 § 3 k.k. nie jest konieczne obiektywne przypisanie skutku konkretnemu uczestnikowi pobicia, polegające na ustaleniu, że zachowanie tego właśnie sprawcy przyczynowo spowodowało skutek.

II KK 342/15 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 22.03.2016 r.

Kwalifikacja prawna czynu umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w trakcie bójki W sytuacji, w której pokrzywdzony dokonał cesji przysługujących mu roszczeń wynikających z przestępstwa na rzecz innej osoby, wykonanie obowiązku probacyjnego naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego staje się bezprzedmiotowe, a brak zaspokojenia osoby, która nabyła w drodze cesji prawa majątkowe przysługujące pierwotnie pokrzywdzonemu, nie może być uznany za niewykonanie

obowiązku probacyjnego w rozumieniu art. 75 § 2 k.k. W konsekwencji, w sytuacji, gdy doszło do cesji wiarygodności na rzecz innego podmiotu, nawet pomimo niewykonania przez skazanego nałożonego nań obowiązku naprawienia szkody, nie było jednak dopuszczalne zarządzenie wykonania warunkowo zawieszonej kary pozbawienia wolności.

III KK 428/16 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 5.04.2017 r.

Znamiona przestępstwa udziału w pobiciu

Realizacja znamion czynu zabronionego z art. 158 § 1 k.k. wymaga ustalenia zachowań, które spełniają opisaną w tym przepisie czynność wykonawczą „wzięcia udziału w pobiciu” innej osoby. Dla realizacji tego znamienia nie jest wystarczająca sama obecność na miejscu zdarzenia, podczas którego inna osoba stosuje przemoc fizyczną grożącą co najmniej spowodowaniem średniego uszczerbku na zdrowiu. Ów udział musi polegać na umyślnym, aktywnym zaangażowaniu w pobicie. Działania mające charakter takiego udziału, jeżeli nie polegają na stosowaniu przemocy fizycznej (zadawaniu ciosów), muszą być funkcjonalnie powiązane z zastosowaniem tej przemocy, w sposób istotny ją warunkując.

II AKa 147/17 – wyrok SA Katowice z dnia 4.07.2017 r.

Działanie w stanie znacznie ograniczonej poczytalności jako okoliczność uzasadniająca wymierzenie kary w jej dolnym zagrożeniu

Odpowiedzialność za przestępstwo z art. 158 § 3 k.k. ma charakter wspólnej odpowiedzialności za następstwa działania, co jednak nie oznacza, że obojętne dla wymiaru kary są ustalenia w zakresie roli każdego uczestnika w zdarzeniu. Sąd okręgowy prawidłowo ustalił, iż rola oskarżonego była niewspółmiernie mniejsza niż drugiego z współoskarżonych, który użył noża, powodując następstwa. Oskarżony nie używał noża i poza uderzeniem w głowę nie wspierał czynnie współoskarżonego, a dalszy jego udział w pobiciu polegał na udzielaniu współsprawcy psychicznego wsparcia. Ta właśnie okoliczność, uwzględniona łącznie z umniejszonym stopniem winy, jak też innymi okolicznościami łagodzącymi (częściowym przyznaniem się do winy, wyrażeniem skruchy, kontynuowaniem leczenia psychiatrycznego, postacią zamiaru) zdecydowała o wymierzeniu oskarżonemu kary w wysokości dolnego ustawowego zagrożenia, która oceniana w kontekście wszystkich okoliczności sprawy nie może być uznana za rażąco łagodną.

V KK 404/15 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 2.03.2016 r.

Karnoprawne **konsekwencje wywołania pobiciem** naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni

Przypisanie czynu z art. 158 § 1 k.k. może nastąpić także wtedy, gdy skutkiem działania sprawców jest wyłącznie skutek z art. 157 § 2 k.k., o ile zostanie ustalone, iż zachowanie sprawców skutkowało także narażeniem pokrzywdzonego na bezpośrednie niebezpieczeństwo nastąpienia skutku z art. 157 § 1 k.k.

IV KK 12/16 – postanowienie SN – Izba Karna z dnia 31.05.2016 r.

Mylnie określenie w wyroku działania uczestnika bójki „w porozumieniu” jako zarzut odwoławczy

Ustalenie w wyroku, że działanie oskarżonego było dokonane „w porozumieniu” nie mogło mieć żadnego znaczenia dla stwierdzenia wypełnienia znamion występku określonego w art. 158 § 1 k.k., przy typizacji którego działanie „w porozumieniu”, czy też bez porozumienia, jest prawnie irrelewantne.

6.

UŻYCIE W BÓJCE LUB POBICIU NIEBEZPIECZNYCH PRZEDMIOTÓW

Art. 159 k.k. – użycie w bójce lub pobiciu niebezpiecznych przedmiotów.

Kto, biorąc udział w bójce lub pobiciu człowieka, używa broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 159 k.k. – jest typem kwalifikowanym art. 158 k.k.

Podmiot – powszechny.

Strona podmiotowa – umyślność wyłącznie w zamiarze bezpośrednim.

Przedmiot ochrony – życie i zdrowie człowieka.

Strona przedmiotowa – sprawca tego przestępstwa, biorąc udział w bójce lub pobiciu człowieka, używa broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu.

Poprzez użycie broni palnej będziemy rozumieli posłużenie się nią zgodnie z przeznaczeniem, choćby było ono nieskuteczne, samo zademonstrowanie posiadanego przedmiotu w postaci broni palnej nie będzie tożsame z jej użyciem!

Jako niebezpieczne przedmioty przepis wymienia:

- broń palną – to w rozumieniu ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji każda przenośna broń luźnowa, która miota, jest przeznaczona do miotania lub może być przystosowana do miotania jednego lub większej liczby pocisków lub substancji w wyniku działania materiału miotającego⁹.
- nóż,
- inny podobnie niebezpieczny przedmiot – powinien on mieć właściwości podobnie niebezpieczne jak broń palna i nóż; w doktrynie uważa się za taki przedmiot np. tzw. tulipan ze stłuczonej butelki, rozgrzane żelazko itd.

Okoliczności modalne – narzędzia, jakich używa sprawca – broń palna, nóż, inny podobnie niebezpieczny przedmiot.

Tryb ścigania – z urzędu.

Orzeczenia.

II AKa 205/16 – wyrok SA Wrocław z dnia 30.08.2016 r.

Używanie niebezpiecznego narzędzia przez uczestników pobicia

Do skazania z art. 159 k.k. nie wystarcza ustalenie, że tylko jeden lub kilku uczestników pobicia używało niebezpiecznego narzędzia. Na podstawie art. 159 k.k. może zostać skazany tylko ten uczestnik pobicia, który danego przedmiotu niebezpiecznego faktycznie używał. Pozostali odpowiadają na podstawie art. 158 § 1, § 2 lub § 3 k.k.

⁹ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2019 r. poz. 284, z późn. zm.), art 7.

II AKa 27/16 – wyrok SA Wrocław z dnia 25.02.2016 r.

Rozumienie słowa „**posługuje się**” w przepisie penalizującym rozbój

Użyte w art. 280 § 2 k.k. sformułowanie posługuje się należy interpretować szerzej niż występujące w art. 159 k.k. określenie używa. Używaniem jest faktyczne nawet zastosowanie przedmiotu (np. zadanie nim ciosu), natomiast posługiwaniem się może być zarówno użycie, jak i straszenie przedmiotem (zademonstrowanie gotowości użycia broni, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu w celu pokonania oporu pokrzywdzonego).

III KK 85/16 – wyrok SN – Izba Karna z dnia 23.09.2016 r.

Warunki odpowiedzialności za udział w bójce lub pobiciu z użyciem niebezpiecznego przedmiotu; obowiązek szczegółowej kontroli wniosku prokuratora o skazanie bez rozprawy

1. Samo „posiadanie” przy sobie w czasie bójki lub pobicia broni palnej (legalnie), noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu, nie jest karalne. Warunkiem odpowiedzialności bowiem, na podstawie art. 159 k.k., jest dopiero „użycie” (nie wystarcza „posługiwanie się”) broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu (por. postanowienie SN z dnia 7 września 2004 r., sygn. II KK 377/03). Bójka lub pobicie nie nabiera szczególnie niebezpiecznego charakteru wtedy, gdy sprawca posiada jedynie przy sobie broń palną, nóż lub inny podobnie niebezpieczny przedmiot, że chwytając taki przedmiot do ręki, a nawet, że demonstruje go innym uczestnikom zajścia, lecz dopiero z tego powodu, że wykorzystując szczególne właściwości noża, broni palnej lub podobnie niebezpiecznego przedmiotu i stosując określony sposób ich użycia, wywołuje już nie abstrakcyjne, lecz konkretne niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego.
2. Sąd, do którego oskarżyciel publiczny kieruje wniosek w trybie art. 335 § 1 k.p.k., z uwagi na treść art. 343 § 7 k.p.k. zobligowany jest do szczegółowej tak formalnej, jak i merytorycznej kontroli takiego pisma procesowego (immanentnie związanego z treścią zarzutu wskazanego w akcie oskarżenia). W ramach tej kontroli niezbędnym jest sprawdzenie, czy przedłożone przez prokuratora propozycje pozostają zgodne z uprzednimi ustaleniami stron, a także czy nie popadają w sprzeczność z przepisami prawa materialnego. W przypadku braku pozytywnego wyniku tej weryfikacji sąd nie może uwzględnić wniosku, co rodzi konieczność rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych (art. 343 § 7 k.p.k.), bądź też na posiedzeniu, za zgodą oskarżonego, może dojść do modyfikacji konwalidującej uchybienia, która będzie czyniła zadość kryteriom z art. 335 § 1 k.p.k.

II AKa 26/13 – wyrok SA Wrocław z dnia 27.02.2013 r.

Miotacz gazu pieprzowego oraz pałka teleskopowa a **narzędzia niebezpieczne**

1. Gaz pieprzowy nie stanowi niebezpiecznego przedmiotu w rozumieniu art. 280 § 2 k.k. lub art. 159 k.k.
2. Pałka teleskopowa nie może być zaliczona do niebezpiecznych przedmiotów w rozumieniu art. 280 § 2 k.k. lub art. 159 k.k.

II AKa 436/13 – wyrok SA Warszawa z dnia 29.01.2014 r.

Podmiot przestępstwa bójki z użyciem niebezpiecznego przedmiotu

Podmiotem przestępstwa określonego w art. 159 k.k. może być tylko ten uczestnik bójki lub pobicia, który używał niebezpiecznego przedmiotu.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Bojarski M., Giezek J., Sienkiewicz Z., *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, LexisNexis, 2012.
- Filipkowski W., Guzik-Makaruk E., Laskowska K., Zatyka E., *Przewodnik po prawie karnym: tablice, orzecznictwo, kazusy*, wyd. 3, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2016.
- Gałązka M., Hałas R., Hypś S., Szeleszczuk D., Wiak K., *Kodeks karny. Część szczególna: pytania egzaminacyjne, kazusy, tablice*, wyd. 2 poprawione i uzupełnione, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008.
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2010.
- Grzeškowiak A., Wiak K., *Kodeks Karny – Komentarz*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger i in., LexisNexis, 2010.
- Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2007.
- Śrubka M., *Formy popełnienia przestępstwa*, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, „Materiały Dydaktyczne”, Legionowo 2015.
- Świczewska A., *Prawo karne materialne. Tabele porównawcze*, C.H. Beck, Warszawa 2010.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2019 r. poz. 821, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1987, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2019 r. poz. 1120, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2019 r. poz. 740, z późn. zm.).

Netografia

- <http://legalis.pl/>
- <http://www.sn.pl/>
- <http://www.orzeczenia.ms.gov.pl/>
- <http://isap.sejm.gov.pl/>
- <http://www.dziennikiurzedowe.gov.pl/dzienniki.html>
- <http://edziennik.policja.gov.pl>

WYKAZ TYTUŁÓW WYDAWANYCH W SERII „MATERIAŁY DYDAKTYCZNE”

2009 r.

1. **M. Pilaciński**, *Materiały szkoleniowe dotyczące podstaw wiedzy z zakresu technologii oświetleniowej*
2. **ZTO CSP**, *Skrypt dla słuchaczy kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej w komórkach techniki operacyjnej z zakresu prowadzenia obserwacji pieszej (poufne)*
3. **M. Pokrzywa**, *Wybrane aspekty prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o uprowadzenie małoletniego określonych w art. 211 k.k.*
4. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji. Zestaw zadań dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*
5. **A. Grygutis, P. Sobiech, A. Wilisowski**, *Prowadzenie działań pościgowych przez Policję (SP w Katowicach)*
6. **P. Sielecki, P. Sobiech, D. Pluta**, *Broń palna (SP w Katowicach)*
7. **S. Liszkiewicz**, *Przeszukanie i czynności zbliżone do przeszukania*

2010 r.

8. **P. Górnik, J. Kaleta**, *Postępowanie mandatowe za wykroczenia skarbowe (SP w Katowicach)*
9. **J. Sterczewski, K. Fojcik**, *Strzelba gładkolufowa SDASS Imperator kal. 12/76 – wyd. II (SP w Katowicach)*
10. **S. Korecki**, *Postępowanie w sprawach nieletnich – cz. II (SP w Katowicach)*
11. **R. Maj, J. Zając**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego*
12. **M. Bondel**, *Ogumienie. Podstawowe zagadnienia*
13. **H. Purzyńska**, *Sprawdzanie osób, pojazdów, dokumentów, rzeczy w KSIP. Ćwiczenia dla słuchaczy*
14. **A. Lazur (red.)**, *Kazusy z prawa karnego materialnego. Suplement – rozwiązania kasusów*
15. **W. Radecki, M. Śrubka**, *Przyjęcie informacji o przestępstwie i przesłuchanie świadka*
16. **D. Boruszewski, R. Kobryś**, *Kontrola transportu drogowego. Pojazdy nienormatywne – szczegółowe regulacje prawne (stan prawny na 31.01.2010 r.)*
17. **J. Misiak**, *Wykonywanie poleceń uprawnionych organów oraz udzielanie pomocy i asysty*
18. **W. Łabuz**, *Przeszukanie osoby, pomieszczeń i rzeczy*
19. **R. Maj, J. Zając (red.)**, *Poszukiwanie osób i rzeczy oraz ujawnienia sprawców przestępstw w ramach wybranych czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych*
20. **D. Baj, T. Fęcki, T. Grochowski, W. Halicki**, *Część szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*
21. **R. Kobryś, A. Sałkowska**, *Zatrzymanie pojazdu do kontroli. Zakres podstawowy*
22. **P. Górnik**, *Podstawy prawne funkcjonowania oraz zadania straży gminnych (SP w Katowicach)*
23. **W. Jasińska, V. Grudzień**, *Postępowanie nakazowe a wniosek oskarżyciela o skazanie bez przeprowadzania rozprawy (SP w Katowicach)*
24. **A. Lazur**, *Przepisy karne wybranych ustaw szczególnych*
25. **J. Wróbel, A. Chechelski**, *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny (SP w Katowicach)*
26. **T. Stechnij, P. Wąsiel**, *Szkolenie strzeleckie – zbiór podstawowych materiałów pomocniczych dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego (SP w Katowicach)*
27. **M. Szlauer**, *Zjawisko przemocy domowej wobec kobiet (SP w Katowicach)*
28. **A. Kłosek, J. Wróbel**, *Obowiązki policjanta pełniącego służbę w PDOZ (SP w Katowicach)*
29. **A. Kłosek, W. Kreihs**, *Udzielanie informacji środkom masowego przekazu (SP w Katowicach)*

30. **T. Sibiela**, *Sprawdzenie i weryfikacja numeru identyfikacyjnego pojazdu podczas kontroli drogowej* (SP w Katowicach)
31. **A. Cichy, T. Mreńca**, *Prawne aspekty bezpieczeństwa w sieci internetowej (wybrane zagadnienia)*. (SP w Katowicach)
32. **K. Bodzioch, D. Poważa**, *Postawy, stereotypy, wiedza i doświadczenie policjantów dzielnicowych na temat ofiar przemocy domowej na podstawie badań własnych* (SP w Katowicach)
33. **T. Maczuga, M. Milewski, W. Brzozowski**, *Wybrane elementy taktyki zatrzymania osób w pomieszczeniach*
34. **E. Ciborowska, T. Fęcki, E. Jakimiuk, D. Korolczuk**, *Część ogólna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń oraz elementy wstępu do prawoznawstwa*
35. **A. Dubińska-Donder, R. Idzikowski, M. Lis-Walewska**, *Wykonywanie czynności w sprawach o wykroczenia*

2011 r.

36. **R. Maj, J. Zając**, *Przestępstwa komputerowe*
37. **L. Dyduch**, *Policja a straż gminna (miejska) – realizacja uprawnień oraz stosowanie przez strażników gminnych (miejskich) środków przymusu bezpośredniego i broni palnej bojowej*
38. **R. Kobryś, R. Kuchar**, *Zasady ogólne stosowania urzędów organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów*
39. **M. Bogusz, I. Bogusz**, *Oględziny miejsca zdarzenia złożone pod względem organizacyjnym*
40. **A. Dyrda**, *Kontrola operacyjna. Wyciąg z aktów prawnych*
41. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji – zbiór materiałów szkoleniowych policji francuskiej*
42. **B. Kiliszek, W. Woźny**, *Rola i zadania dowódcy nieetatowej grupy rozpoznania minersko-pirotechnicznego na miejscu zdarzenia (poufne)*
43. **D. Szymanik**, *Badania techniczne pojazdów*
44. **L. Dyduch**, *Przygotowanie i dyslokacja służby patrolowej*
45. **R. Doliński, A. Gierak, J. Orłowski**, *Fotoradary*
46. **L. Dyduch**, *Wybrane przepisy prawne regulujące pracę spottersa*
47. **R. Socha, B. Kaczmarczyk**, *Wyspecjalizowane instytucje realizujące zadania na rzecz bezpieczeństwa. Cz. I – Formacje uzbrojone właściwe w sprawach bezpieczeństwa publicznego*
48. **G. Perz**, *Zasady zachowania się policjantów*
49. **R. Maj, J. Zając**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego. Wydanie zaktualizowane i uzupełnione*
50. **J. Misiak**, *Przestępstwo a wykroczenie. Analiza porównawcza*
51. **Ł. Długolecki**, *Nowoczesne systemy nawigacyjne wykorzystywane w służbie patrolowej na wodach*
52. **J. Przasnyski, R. Rozenek**, *Bezpieczeństwo i zagrożenia podczas pokonywania zakrętów na drodze*
53. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Ustalenie sprawców przestępstw popełnianych za pośrednictwem Internetu*
54. **M. Wziątek, A. Przybylik**, *Tresura psów służbowych. Ćwiczenia obrończe*
55. **W. Różycki**, *Podstawowe zabiegi resuscytacji wobec tonących*
56. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Cyberprzemoc*
57. **M. Król**, *Konwoje i doprowadzenia osób*
58. **K. Szczerbaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obezwładniające stosowane przez polską Policję. Część I*
59. **G. Wiorowski, K. Lubryczyński**, *Tresura psów służbowych. Tropienie śladów ludzkich*
60. **L. Dyduch**, *Taktyka interwencji wobec wybranych kategorii osób*

2012 r.

61. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Postuśzerstwo ogólne*
62. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Praktyczne wykorzystanie Systemu Poszukiwawczego Policji*
63. **Ł. Szwejkowski**, *Przestępstwa z nienawiści. Wybrane zagadnienia*
64. **Z. Mikulski**, *Motocyklowa asysta honorowa*

65. **A. Cholewski**, *Sposoby sprawdzania obiektów pod względem bezpieczeństwa minersko-pirotechnicznego*
66. **G. Leśniak, J. Kuźmiński, A. Wiśniewski**, *Kształtowanie ogólnej sprawności fizycznej w kontekście działań interwencyjnych funkcjonariuszy Policji*
67. **I. Kordas**, *Praktyczne aspekty pracy operacyjnej Policji. Tabele pomocnicze i założenia do ćwiczeń*
68. **A. Przekaziński, R. Szczech**, *Czas pracy kierowników*
69. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Kazusy dotyczące zagadnień informatycznych*
70. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji na szkoleniu zawodowym podstawowym*
71. **D. Golicki, H. Kowalik**, *Budowa i działanie broni palnej krótkiej. Pytania i odpowiedzi*
72. **M. Prokopczyk, R. Ośka, M. Hańczuk**, *Tresura psów służbowych. Wyszukiwanie zapachów materiałów wybuchowych*
73. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Bezpieczeństwo podczas hamowania awaryjnego*
74. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Pozycja kierującego za kierownicą*
75. **D. Baj, D. Bober**, *Kary i środki karne na gruncie Kodeksu karnego i Kodeksu wykroczeń*
76. **D. Cyma-Końska**, *Interwencja policyjna wobec przemocy w rodzinie*
77. **K. Szczербaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obeszwałniające stosowane przez polską Policję. Część II*
78. **D. Chodziński**, *Pranie pieniędzy jako jedna z form działania zorganizowanych grup przestępczych*
79. **A. Rybicka-Nowek**, *Wybrane zagadnienia z zakresu praw człowieka. Poradnik dla nauczyciela policyjnego*
80. **J. Konieczny, B. Hajdacki**, *Pistolety maszynowe wykorzystywane w Policji*
81. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Psy do wyszukiwania zapachów narkotyków*
82. **S. Ronowicz, I. Bogusz, D. Śledziwski, W. Weremko**, *Podstawowe wiadomości z fotografii kryminalistycznej*

2013 r.

83. **M. Pilaciński, R. Szczech, D. Szymanik**, *Układy kierownicze pojazdów*
84. **I. Bogusz, M. Bogusz**, *Technika kryminalistyczna – ślady biologiczne*
85. **D. Bober, D. Baj**, *Odpowiedzialność dyscyplinarna policjanta*
86. **R. Kobryś**, *Potrącenie pieszego – wybrane zagadnienia z zakresu rekonstrukcji wypadku drogowego*
87. **Ł. Szwejkowski**, *Korupcja – wybrane zagadnienia*
88. **G. Jankowski**, *Etyka zawodowa policjanta w aspekcie wybranych przymiotów osobowych*
89. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, D. Kulikowski**, *Kierowanie ruchem drogowym*
90. **K. Mikosza**, *Rola i zadania Policji w zwalczaniu terroryzmu*
91. **R. Socha, M. Karpeta**, *Dziecko jako ofiara przemocy*
92. **D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu*
93. **R. Maj**, *Poszukiwanie osób zaginionych oraz postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości*
94. **M. Śrubka**, *Karnoprocesowe aspekty zabezpieczenia mienia*
95. **M. Lis-Walewska, A. Mańko-Czajka**, *Środki oddziaływania wychowawczego stosowane wobec sprawcy wykroczenia*
96. **B. Krzemień**, *Resuscytacja krążeniowo-oddechowa (Basic Life Support – BLS)*
97. **A. Pawłowski, J. Pośpiech**, *Podstawy interwencji policyjnych ze szczególnym uwzględnieniem zasad podejmowania czynności wobec osób z zaburzeniami psychicznymi oraz nosicieli wirusa HIV*
98. **K. Zalewski**, *Zdarzenia zakłócające prawidłowy przebieg służby w PDOZ*
99. **G. Perz**, *Wybrane zagadnienia historii Policji*
100. **D. Szymanik**, *Oświetlenie nowoczesnych samochodów a bezpieczeństwo jazdy w warunkach nocnych*
101. **G. Winnicki**, *Zacięcia broni palnej krótkiej*

102. **K. Zaranek**, *Oględziny pojazdu jednośladowego na przykładzie motocykla Honda CBX 750*
103. **D. Śledziwski**, *Dowód osobisty – zabezpieczenia stwierdzające autentyczność dokumentu*
104. **I. Bogusz**, *Dokumentacja fotograficzna z oględzin miejsca zdarzenia z uwzględnieniem makrofotografii i fotografii w świetle UV*
105. **W. Nienałtowski, R. Nienałtowski**, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwoleń na broń palną*
106. **S. Hołoweńko, Z. Jagielski, R. Szczech**, *Technika kierowania samochodem*
107. **D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko mieniu – w świetle aktualnego orzecznictwa*
108. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji szkolenia podstawowego zawodowego (stan prawny na 3.12.2013 r.)*
109. **M. Śrubka**, *Przesłuchanie świadka w procesie karnym*

2014 r.

110. **M. Walczuk, M. Bogusz, I. Bogusz**, *Ślady biologiczne – analiza mechanizmu powstawania plam krwi i możliwości jej wykorzystania w procesie wykrywczym*
111. **M. Łojek, J. Setniewska**, *Wybrane akty wykonawcze z zakresu kontroli ruchu drogowego*
112. **P. Kreczmański, P. Pińczuk**, *Tresura psów służbowych. Szkolenie psów tropiących*
113. **M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Postępowanie sprawdzające i postępowanie w niezbędnym zakresie (art. 307 i 308 kpk)*
114. **D. Boruszewski, M. Jackowski, S. Hołoweńko**, *Wymagane dokumenty podczas wykonywania przewozu drogowego*
115. **A. Rybicka, K. Winnicka**, *Legitymowanie osób transeksualnych*
116. **L. Dyduch, K. Świerczewski, W. Biedrzycki**, *Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów*
117. **A. Idzikowski**, *Szkolenie strzeleckie. Bezpieczeństwo – charakterystyka zagadnienia*
118. **A. Mańko-Czajka**, *Postępowanie przyspieszone w sprawach o wykroczenia*
119. **D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu (wydanie II)*
120. **K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Krajowy System Informacyjny Policji w teorii i praktyce. Ćwiczenia*
121. **S. Klimaszewski**, *Wybrane elementy postępowania w sprawach nieletnich – część I*
122. **M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Świadek wykroczenia*
123. **S. Ronowicz**, *Fotografia kryminalistyczna. Przewodnik do prac praktycznych*
124. **W. Biedrzycki, K. Świerczewski**, *Charakterystyka funkcjonowania dzielnicowego w Policji*
125. **R. Nienałtowski**, *Wybrane przestępstwa i wykroczenia dotyczące broni palnej i amunicji*
126. **W. Weremko**, *Dokumentacja uzupełniająca z oględzin miejsca zdarzenia. Szkice i plany*
127. **D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu – w świetle aktualnego orzecznictwa*

2015 r.

128. **M. Śrubka, D. Korolczuk, A. Przybylik**, *Policjant jako oskarżyciel publiczny w sprawach o wykroczenia*
129. **P. Chelber, P. Winnicki**, *Podstawy tęczności w Policji*
130. **K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Przygotowanie policjanta do wykorzystania przez Policję drobku prawnego Schengen*
131. **M. Śmiałek**, *Subkultury młodzieżowe w Polsce – wybrane zagadnienia*
132. **J. Misiak, J. Golał**, *Karne i administracyjne aspekty wprowadzenia do obrotu paliwa niespełniającego norm jakościowych. Wpływ wadliwego jakościowo paliwa na środowisko naturalne*
133. **R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Zastrzeżenie dokumentów tożsamości – System Dokumenty Zastrzeżone*

- 134. M. Komosiński, A. Pawłowski, C. Suszyński**, *Zasady przyjmowania, przekazywania i zwalniania osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia*
- 135. R. Rozenek**, *Wideorejestratory PolCam i Videorapid 2. Obsługa urządzeń*
- 136. L. Dyduch**, *Bezpieczeństwo w czasie realizacji czynności i działań policyjnych*
- 137. I. Bogusz, M. Bogusz**, *Ślady kryminalistyczne – dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*
- 138. A. Czekaj, R. Grabski**, *Obserwacja jako metoda pracy operacyjnej (poufne)*
- 139. R. Grabski, A. Czekaj**, *Błędy występujące w obserwacji (poufne)*
- 140. G. Sadowski, Z. Herbuś**, *Sposoby radzenia sobie ze stresem podczas prowadzenia obserwacji (poufne)*
- 141. D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego w świetle aktualnego orzecznictwa*
- 142. R. Rozenek, J. Przasnyski, M. Gemza**, *Kwalifikacja zdarzeń drogowych oraz polecenia i sygnały wydawane przez policjanta na miejscu zdarzenia drogowego*
- 143. M. Śrubka**, *Formy popełnienia przestępstwa*
- 144. R. Idzikowski**, *Analiza wykroczenia z art. 86 i 87 kw*
- 145. J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości i wiarygodności dokumentów – z przykładami aktualnego orzecznictwa*
- 146. M. Jackowski**, *Procedury postępowania policjanta przy wypadku z udziałem pojazdu przewożącego żywe zwierzęta*
- 147. D. Cyma-Końska, R. Wójcik**, *Kontrola osobista a przeszukanie*
- 148. L. Dyduch**, *Znaczenie odprawy do służby prewencyjnej*
- 149. A. Twardo**, *Przyjmowanie i pobyt osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień*

2016 r.

- 150. R. Kobryś, R. Kuchar, J. Kozłowski**, *Zasady ogólne stosowania urządzeń organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów, wydanie II poprawione*
- 151. Ł. Wilczak, W. Kucyk**, *Ogniowy sposób inicjowania wybuchu*
- 152. A. Krajewska, D. Baj, R. Wróblewski**, *Imunitet dyplomatyczny – historia, zakres, obowiązywanie na gruncie prawa karnego i prawa wykroczeń*
- 153a. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I*
- 153b. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II*
- 154. A. Twardo**, *Policyjne izby dziecka – zarys problematyki*
- 155. K. Świerczewski**, *Wybrane zagadnienia dotyczące zatrzymania osób przez Policję*

2017 r.

- 156. K. Bakalarczyk-Burakowska**, *Ochrona praw autorskich materiałów publikowanych w Internecie*
- 157a. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I. Wydanie II uzupełnione*
- 157b. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II. Wydanie II uzupełnione*
- 158. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu wstępu do prawoznawstwa oraz prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*
- 159. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu przepisów karnych ustaw szczególnych*
- 160. L. Dyduch**, *Korzystanie przez policjantów z pomocy określonych prawnie podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych*
- 161. R. Idzikowski**, *Instytucja świadka w procesie karnym*

- 162. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu prawa karnego procesowego*
- 163. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu wykonywania poleceń uprawnionych organów oraz udzielania pomocy i asysty*
- 164. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu procesowego prawa wykroczeń*
- 165. W. Weremko**, *Dowód osobisty „wzór 2015” – zabezpieczenia* (opublikowane tylko w wersji elektronicznej)
- 166. M. Lis-Walewska, J. Golał**, *Wybrane wykroczenia i przestępstwa popełniane na wodach i terenach przyrodnych*
- 167. T. Midro**, *Bezpieczeństwo imprez masowych*

2018 r.

- 168. M. Śmiałek**, *Mediacja w sprawach nieletnich (wybrane zagadnienia)*
- 169. M. Wawryn**, *Doprowadzenie osoby do wytrzeźwienia – uprawnienia i obowiązki policjanta*
- 170. J. Misiak, K. Smolarek**, *Wybrane aspekty instytucji świadka incognito*
- 171. K. Rejmer**, *Urowadzenie dla okupu – rys ogólny i aspekty prawne*
- 172. D. Golicki**, *Budowa i działanie broni palnej długiej. Pytania i odpowiedzi*
- 173. Z. Mikulski**, *Rodzaje i sposoby oznaczeń umożliwiających identyfikację pojazdu*
- 174. E. Jakimiuk**, *Część szczególna materialnego prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*
- 175. L. Dyduch**, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych – cz. I. Bezpieczeństwo*
- 176. R. Nienałowski**, *Organizacja i zasady funkcjonowania Przyjaznego Pokoju Przestuchañ Dzieci*
- 177. E. Jakimiuk**, *Elementy wstępu do prawnoznawstwa oraz część prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*
- 178. D. Chęsy, L. Dyduch**, *Żebractwo jako zjawisko patologii społecznej*
- 179. M. Wysocka**, *Ustawowe znamiona wybranych wykroczeń przeciwko mieniu – tablice poglądowe z komentarzem*

2019 r.

- 180. K. Świerczewski**, *Wybrane zagadnienia dotyczące doprowadzeń osób przez Policję – przepisy prawne*
- 181. J. Kuźmiński**, *Współdziałanie patrolu dwuosobowego podczas zatrzymania niebezpiecznej osoby poruszającej się pojazdem. Wybrane przepisy prawne*
- 182. K. Puławska, M. Komosiński**, *Zasadność legitymowania osób*
- 183. M. Lis-Walewska**, *Pouczenie oraz mandat karny jako środki prawne reakcji na wykroczenia*
- 184. C. Suszyński**, *Taktyka realizacji pościgów policyjnych*
- 185. L. Dyduch**, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych*